

V Praze dne 8. října 1919.

Pane ministře,

byla u mne košická deputace s biskupem v čele.¹ Přijde také k Vám. Odevzdala mně petici, podepsanou více než 10 000 občany.² Stěžuje si do poměrů školských a žádá pro přechod opatření, aby dvě nebo tři léta, od druhé třídy počínajíc, se vyučovalo ještě maďarsky, první třída by mohla býti slovenská. Slovenština ať je obligátní v druhé a ostatních třídách. Také obchodní komora podává žádost o přechodné ustanovení na svých školách. Nemohu se zbavit obavy, že se prováděním překotné reformy obyvatelstvo zbytečně popuzuje: politicky je velmi žádoucí, aby právě Košice pro republiku byly získány, alespoň aby byly uklidněny.

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. L(CD)-77-X, k. 636. Opis, strojopis.

- a – Adresováno: Pan dr. Vavro Šrobár, ministr zdravotnictví, Bratislava.
- 1 – Košickým biskupem byl Augustin Fischer-Colbrie (1863–1925).
- 2 – Tuto petici se nepodařilo dohledat.

Meeting Slovak League almost unanimously declared for Slovak autonomy according your agreement with American Slovaks guaranteed¹ Czechoslovak constitution not put fully into effect until conditions and people ready for it also adopted resolution repudlating and denouncing Hlinka and emissaries who came for propaganda.²

Albert Mamatey, President, Slovak League.^c**TELEGRAM**

ANM, f. Edvard Beneš, k. 46/385. Originál došlého telegramu, nalepená telegrafní páska.

- a – Adresováno: President Masaryk Prague.
- b – Datum určeno na základě razítka na telegramu, které dokládá přijetí v Praze 5. 11. 1919.
- c – Telegram je částečně zkomolen. Překlad: Schůze Slovenské ligy se téměř jednomyslně vyslovila pro autonomii Slovenska garantovanou Vaší dohodou s americkými Slováky [tj. Pittsburskou dohodou]. Čes-

koslovenská ústava nemá být plně uvedena v život dokud k tomu nebudou podmínky a lid na ni nebude připraven. Byla rovněž přijata deklarace distancující se a odmítající Hlinku a jeho emisary, kteří posloužili jen propagandistickým účelům.

- 1 – Míneňa je Pittsburská dohoda z 30. května 1918 zaručující Slovensku autonomii.
- 2 – Koncem srpna 1919 se Andrej Hlinka rozhodl odjet tajně do Paříže a předložit tam otázku autonomie Slovenska mírové konferenci. K cestě jej přemluvil poslanec František Jehlička, později odhalený jako placený agent maďarské vlády. Akci zorganizoval třetí účastník cesty, redaktor novin Slovák Štefan Mnohel, který měl úzké kontakty s polskou vládou. Hlinka a Jehlička překročili nelegálně hranici do Polska, kde ve Varšavě za zprostředkování Mnohela získali od polské vlády falešné polské pasy na jména Berger a Jaworski. Ve Varšavě se k delegaci připojili ještě Jozef Rudinský, profesor náboženství na gymnáziu v Žilině, a obchodník Jozef Kubala, kteří přijeli ze Slovenska legálně. Celá delegace pak odcestovala přes Rumunsko, Jugoslávii (Království SHS), Itálii a Švýcarsko do Francie. Po cestě Jehlička vypracoval obsáhlé francouzské memorandum pro mírovou konferenci, které obsahovalo výčet krivd spáchaných na slovenských katolicích a upozorňovalo na závazek autonomie, zakotvený v Pittsburské dohodě. Memorandum tvrdilo, že situace Slováků je horší, než byla v Uhersku a proto požadovalo referendum o tom, zda se má Slovensko vrátit jako autonomní území k Uhrám či zůstat částí Československa. Toto memorandum Hlinka podepsal, aniž znal jeho přesný obsah, protože francouzsky neuměl. Memorandum bylo vytištěno a kopie rozdány účastníkům mírové konference i širší veřejnosti. Slovenskou delegaci měla na mírovou konferenci uvést polská delegace, avšak k tomu již nedošlo, protože Edvard Beneš, dříve rovněž na konferenci, upozornil francouzskou policii, že dva slovenští delegáti pobývají ve Francii na falešné polské pasy, načež byla celá delegace vyhoštěna. Jehlička potom odešel do Maďarska a Mnohel do Polska. Hlinka 4. října 1919 tajně překročil rakousko-slovenskou hranici a vrátil se na svou faru v Ružomberku, kde byl 12. října zatčen a obviněn z velezrady. Byl vězněn nejprve v pevnosti Mírov, později byl přemístěn do domácího vězení v Brodku u Prostějova a nakonec ze zdravotních důvodů do sanatoria v Podolí. Při vyšetřování Hlinka tvrdil, že neznal obsah memoranda, který mu Jehlička předložil, a že nikdy nežádal referendum o návratu Slovenska k Maďarsku, nýbrž jen referendum o uzákonění autonomie Slovenska. S tímto vysvětlením – zřejmě skutečně pravdivým – se nakonec vyšetřující soudce spokojil a Hlinka byl pouze obviněn z přestupku proti pasovým předpisům. S ohledem na volby v roce 1920 bylo nakonec vyšetřování zastaveno a Hlinka propuštěn.

Slovenští župani a poslanci shromáždění v Košicích T. G. Masarykovi^a
Košice, [17. listopadu 1919]^b

/30

Pane prezidente, župani a poslanci zhromaždení k porade s ministerstvom pre Slovensko v Košicích¹ pripomínajú si deň výročia prvého zasadnutia Národného zhromaždenia, na ktorom národ vyvolil Vás za prezidenta slobodnej Republiky československej. Dnes s potešením vidíme, že z revolučného chaosu vstupuje republika do sporiadaných pomerov štátnych a pod múdрым Vaším vedením nadobúda pevného a váženého miesta. V koncerte európskych národov sme presvedčení, že sám génius národa označil Vás za hlavu štátu. Tomuto presvedčeniu dávame výraz svojim najúctivejším pozdravom. Prijmite, pane prezidente, prejav našej oddanosti a lásky k Republike československej a Vašej osobe.

Dr. Šrobár, minister; Matúš Dula, podpredseda Nár[odného] zhrom[aždenia];
dr. Fábry, župan šarišský a košický.